

61. Fatma Hanım seneye okula başlayacak olan yeğeni Bertuğ'a bir hediye vermek ister. Çocuk giysileri satan bir mağazadan Bertuğ'un yaşını söyleyerek bir pantolon satın alır. Hediyesini yeğenine verdiğinde, uzun süredir görüşmemelerine karşın, satın aldığı pantolonun yeğenin bedenine tam olduğunu görür, çok sevinir.

Yukarıdaki paragrafta gelişim psikolojisine özgü kavramlardan hangisine vurgu yapılmaktadır?

- A) Büyüme
B) Olgunlaşma
C) Öğrenme
D) Hazırbulunuşluk
E) Kritik dönem

Büyüme bireylerin fiziksel özellikleri için kullanılmakta ve organizmanın bedensel olarak gösterdiği değişiklikleri ifade etmektedir. Bu yönüyle, birey açısından boyun uzaması, kilonun artması, vücudun irileşmesi büyüme kavramı içinde yer almaktadır. Gelişim ve büyüme karıştırılmamalıdır.

Büyüme, bireyin fizik yapısında zamana bağlı olarak meydana gelen nicelik boyutundaki değişikliklerdir (Senemoğlu, 13). Büyüme daima pozitif yönde meydana gelen değişikliklerdir. Doğum öncesi dönemde hücre çoğalması ve doğum sonrasında da aylara veya yıllara göre fizik yapıda meydana gelen değişiklikler büyüme sonucudur. Büyüme yaşa bağlı olan değişikliklerdir. Bu örnekte de bedensel bir değişimin olması olasılığına bağlı olarak ortaya çıkan bir durumdur. Bedensel değişiklikler büyüme olarak adlandırılır.

(Cevap A)

62. İlköğretim okuluna yeni başlayan Mehmet önlüğünü kendisi giyebilmekte, ancak annesi defalarca göstermesine karşın, önlüğünün yakasını bir türlü ilikleyememektedir.

Mehmet'in önlük yakasını bir türlü ilikleyememesi, aşağıdaki ifadelerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Yaka kullanmaya yeni başladığı için Mehmet deneyim eksikliği yaşamaktadır.
B) Annesinin aşırı koruyucu tutumu nedeniyle Mehmet iliklemeyi öğrenememiştir.
C) Mehmet yakasının düğmelerini ilikleyebileceği kritik döneme henüz ulaşmamıştır.
D) Mehmet'in el kasları yakasını ilikleyebilecek olgunluğa erişmemiştir.
E) Mehmet'in parmakları yakasını ilikleyebilecek kadar büyümemiştir.

Olgunlaşma; Bireyin doğuştan getirdiği genetik yapı ile çevrenin etkileşimi sonucunda canlıda görülen biyolojik değişikliklere denir. Kısaca; organizmanın büyüyerek bir işi yapabilecek seviyeye gelmesidir. Bir organizma belli bir davranışı başaracak derecede yeterli olgunluk basamağına ulaşmadıkça, o davranışı öğrenemez yada gereği gibi öğrenemez. Örneğin; çocuğun parmak kasları, gerekli olgunluk düzeyine ulaşmadıkça ona kalem tutmasını, dışarıdan yapılacak etkilerle öğretmeliyiz. Organizmanın, kendinden beklenen bazı fonksiyonları yerine getirebilmesi için onun belirli bir olgunluğa ulaşması gerekir. Henüz kalem tutmasını yeni öğrenen bir çocuktan düzgün yazı yazması beklenemez. Çocuğun kas ve kemik yapısı yeter olgunluğa gelmeden, ne kadar yürüme alıştırmaları yaptırırsak yaptırılmaz, çocuk yürümesini öğrenemez. Bu örnekte de tamamen bu duruma uygun bir örnek vardır. Mehmet'in yakasını ilikleyebilmesi için ince kaslarının yeterli olgunluğa ulaşması gerekir.

(Cevap D)

63. İnsan gelişimine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Ahlak gelişimi, bilişsel gelişim tamamlandıktan sonra başlar.
B) Yetişkinlikte psikolojik sorunlar azalır, biyolojik sorunlar artar.
C) Dil gelişimi ile bilişsel gelişim arasında nöbetleşe bir ilişki vardır.
D) Psikomotor gelişim bedensel gelişimden bağımsız oluşur.
E) Üst düzey ahlaki davranışlar soyut düşünmeyi gerektirir, ancak tersi doğru değildir.

A, B, C, D seçeneklerinde yer alan ifadeler birbiriyle paralel devam eden süreçleri ifade etmektedir. Aralarında bir öncüllük ya da nöbetleşelik ilişkisi yoktur. Ancak üst düzey ahlaki davranışlar soyut düşünmeyi gerektirir. Üst düzey ahlaki davranışlar özellikle Kohlberg'in gelenek ötesi (sosyal sözleşme ve evrensel ahlak ilkeleri) dönemdeki bireylerde görülen davranışlardır. Gelenek ötesi dönem için soyut düşünme becerisi gereklidir. Ancak bu durumun tersi doğru değildir. Çünkü soyut düşünmeye sahip olan bireyler gelenek öncesi (itaat ve ceza, saf çıkarıcı eğilim) döneme ait davranışlar da sergileyebilirler. Örneğin soyut düşünme becerisine sahip 30 yaşındaki bir kişi polis yokken kırmızı ışıkta geçerek itaat ve ceza dönemine ilişkin bir davranışta bulunabilir.

(Cevap E)

64. Gelişim psikolojisine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Güvenli bağlanan çocuklar, anneleriyle aralarında kurulan sevgi bağı nedeniyle anaokuluna başlar-ken yaşitlarına oranla daha yoğun ayrılık kaygısı yaşarlar.
- B) "Kimlik arayışı" statüsünde bulunan ve anne balarıyla aralarında sorunlar olan gençler, olumlu bir kimlik statüsüne sahiptirler.
- C) Dili anlamak ve konuşmak bebeklik döneminde eş zamanlı ortaya çıkar.
- D) İlköğretim çağında gözlenen dikkat eksikliği - hiperaktivite bozukluğunun temelinde reddedici anne baba tutumu bulunmaktadır.
- E) İlk çocukluk döneminde ortaya çıkan döngüsel tepkiler oyun etkinliklerinin temelini oluşturur.

James Marcia kimlik statülerine baktığımızda ergenlik döneminde bireylerde 4 farklı kimlik statüsünün olduğunu görüyoruz. Bunlar

- a) Başarılı Kimlik
- b) İpotekli kimlik
- c) Moratoryum kimlik
- d) Dağınık (kargaşalı kimlik)

Bu kimlik statülerinden başarılı, ipotekli ve moratoryum kimlik statülerine sahip olan bireyler kimlik bunalımı yaşamış kişilerdir. Başarılı (olumlu) kimlik statüsüne sahip olan bireyler herhangi bir çatışma anında kendileri karar verebilen, kendi kararlarını savunabilen, tartışabilen ve o doğrultuda hareket eden kişilerdir. Kişinin anne babası ile herhangi bir sorun yaşamaması ipotekli kimliğe sahip olduğunu gösterir yani anne babasının kararları doğrultusunda davranışlarını düzenler ki bu da olumlu bir kimlik statüsü olarak kabul edilmez.

(Cevap B)

65. Ergenlik dönemine ilişkin aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Kızlarda ilk adet kanaması, erinliğe geçişin de ilk işaretidir.
- B) İkincil cinsiyet özelliklerinin geç ortaya çıkması, bilişsel gelişimi olumsuz yönde etkiler.
- C) Ergenlik döneminde kızlarda östrojen, erkeklerde testosteron hormonlarının ilk kez salgılanmaya başlamasıyla, ikincil cinsiyet özellikleri kazanılır.
- D) Erkek çocuklar arasında çevrelerindeki kız arkadaşlarından daha önce ergenlik dönemine girenler bulunabilir.
- E) Geç olgunlaşma, ergenlik döneminde erkekleri olumlu, kızları ise olumsuz etkiler ancak bu etkinin yönü zaman içinde değişebilir.

Erinlik ve ergenlik dönemi bireyin cinsel olgunluğa eriştiği ve üreme yeteneği kazandığı döneme verilen addır. Erinlik ergenliğin ilk yılları olarak ifade edilir (Origlia, 1983: 174). Her ne kadar erinlik olağan koşullarda kızlarda 11-13, erkeklerde 12-14 yaşları arasında görülse de erinlik yaşının ortaya çıkmasında bireysel farklılıklar ve çeşitli etkenler rol oynamaktadır (Dönmezer, 2000:42).

Bu durumda bir kız çocuğunun 13 yaşında bir erkek çocuğunun da 14 yaşında ergenliğe girme ihtimali vardır. Bu yüzden erkek çocuklar kız çocuklara göre daha erken ergenliğe girebilirler.

(Cevap D)

66. Geleneksel psikanalitik kurama ilişkin aşağıda verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Davranışları yönlendiren güçler bilinç düzeyinde yer alır.
- B) Süperego, id'in isteklerini reddetmek için plan yapma, erteleme gibi ikincil süreçlere dayalı çalışır.
- C) Yön değiştirme savunma mekanizmasına bir örnek olarak "dedikodu yapmak" verilebilir.
- D) Cinsiyet farklılıklarının kavranması genital dönemde gerçekleşir.
- E) Savunma mekanizmaları, süperegonun yarattığı baskıdan korunmak amacıyla id'in kullandığı davranış örüntüleridir.

68. Beş yaşındaki Ayşe ailesiyle çıktıkları tatilde farklı yöreleri görme fırsatı bulmuştur. Anaokuluna başladığında, ilk derste öğretmeni "Tatilde nerelere gittiniz?" diye sormuştur. Ayşe söz almış, tatilde uğradıkları en son iki kasabanın ismini hatırlayabilmiş, ama daha önce gördükleri yerlerin ismini hatırlamakta zorlanmıştır.

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramına göre, tatilin başlangıcında gördüğü kasabaları hatırlayamaması, Ayşe'nin hangi bilişsel özelliğinin tam olarak gelişmemiş olmasından kaynaklanmaktadır?

- A) Odaktan uzaklaşma
- B) Canlandırıcılık (Animizm)
- C) Tek yönlü sınıflama
- D) Benmerkezci düşünme
- E) Özelden özele akıl yürütme

Odaklama (merkezleme) dikkati bir olayın ya da nesnenin diğer yönlerini dışarıda bırakarak yalnızca bir yönüne yoğunlaştırma eğilimine, odaklaşma denilmektedir. Çocuk bir görevin yalnızca bir yönü üzerinde ve sınırlı bir bilgi üzerinde odaklanır; birden fazla yönüyle uğraşmaz.

Örnek: Cep telefonunun sadece melodisiyle yada ışığıyla ilgilenir.

Örnek: Küçük çocukların işlek yollarda karşıdan geçmekte zorlanmaları da odaklama ile ilgilidir. Çocuk trafik kurallarına uygun olarak önce soluna, sonra sağına tekrar soluna baktığında her seferinde ilk baktığını unutabilmekte, daha doğrusu o anda sadece baktığı tarafa odaklanmaktadır. Bu örnekte yer alan çocukta görülen durum beş yaş çocuğuna uygun olarak ortaya çıkan odaklanma durumudur.

Odaklanmanın olması çocukta henüz odaktan uzaklaşmanın görülmediğini göstermektedir.

(Cevap A)

69. Annesi Mehmet'e İngilizce çalıştırırken aralarında şöyle bir diyalog geçer:

Anne — Notebook ne demektir?

Mehmet — Defter.

Anne — Peki book ne demektir?

Mehmet — "Ter".

Annesinin sorusuna Mehmet'in doğru yanıt vermemesinin nedeni, Piaget'nin bilişsel gelişim kuramındaki hangi kavramla açıklanabilir?

- A) Uyum kurma
- B) Özelden özele akıl yürütme
- C) Kelime korunumu
- D) Sembolik düşünme
- E) Devresel tepki

Özelden özele akıl yürütme işlem öncesi/sezgisel döneme ait bir özelliktir. Özelden özele akıl yürütmede özel bir durumdan, diğer özel bir duruma genelleme yapmadan akıl yürütür. İki özel durum arasındaki bağı, yaşantılarına bağlı olarak "Tek Yönlü" olarak ele alır (Bacanlı, 2004:64). Mesela her sabah kahvaltıda süt içen bir çocuk, bir gün arkadaşlarında kalıp sabah kahvaltısında süt içmemiştir. Annesi kahvaltı yapıp yapmadığını sorduğunda "Kahvaltı Yapmadım" der. Hazırlanan kahvaltıda sadece süt içip kalker. Kahvaltı yapmış olması için süt içmesi gerekir.

Bu örnekte de çocuğun yapı olarak bildiği dil Türkçe'dir. Türkçe'de tam ortasından ayrılan bir kelime var. (Defter) Çocuk Türkçe'yi bildiği için İngilizce gibi farklı dillerdeki kelimelerin de aynı şekilde olması gerektiğini düşünür. Çünkü çevresindeki olayları ya da öğrenmeleri sadece kendi çerçevesinde (Türkçe'de olduğu gibi) düşünebilmektedir. Notebook için ayrı bir muhakeme yapma gücü yoktur. Özelden özele akıl yürüten bir çocuk defter notebooksa def note ter ise book şeklinde düşünebilir.

(Cevap B)

70. Betül annesine "Anne, kendini öldürenler hapishaneye mi gömülür?" diye sorar.

Piaget'nin bilişsel gelişim kuramına göre, "Betül'ün bu çıkarımda bulunmasının nedeni" ile "içinde bulunduğu bilişsel gelişim dönemi" aşağıdakilerin hangisinde doğru olarak verilmiştir?

- A) Deneme - yanılma yoluyla öğrendiğinden işlem öncesi dönem
B) Sezgisel olarak ayırt edebildiğinden işlem öncesi dönem
C) Tümevarımsal düşünmeye başladığından somut işlemler dönemi
D) Esnek düşünme geliştiğinden somut işlemler dönemi
E) Varsayımlara dayalı düşündüğünden soyut işlemler dönemi

Tümevarımsal düşünme, ayrıntılar ve örneklerden genel ilkelere ulaşma şeklinde gerçekleşir (Bruner, 1964:77). Çocuk, bu örnekte kendine özgü mantıksal bir yapı kurmuş ve o doğrultuda bir saptamada bulunmuştur. Çocuğun yaşamakta olduğu dönemin gereği kavramlardaki bazı anlamları yakalaması güçtür. Sadece kendi mantıksal yapısı çerçevesinde olayları yorumlayabilir.

(Cevap C)

71. İşiten anne - babaların doğuştan duymayan çocuklarıyla çalışan bir araştırmacı, bu ebeveynlerden bir kısmının, konuşma dilini öğrenebilmeleri umuduyla çocuklarına işaret dilini öğretmediklerini saptamıştır. Araştırmacı daha sonra yaptığı çalışmada, bu çocukların işaret dilinde bulunanlardan daha farklı hareketlerle, kendilerini ifade etmeye çalıştıklarını gözlemiştir.

Araştırmacının bu gözlemi, dilin kazanılmasında aşağıdakilerden hangisinin önemine vurgu yapmaktadır?

- A) Sosyal öğrenme B) Taklit
C) Pekiştirme D) Klasik koşullanma
E) Biyolojik altyapı

Araştırmacı daha sonra yaptığı çalışmada, bu çocukların işaret dilinde bulunanlardan daha farklı hareketlerle (sosyal öğrenmeye da taklit yoluyla öğrenmeden farklı olarak), kendilerini ifade etmeye çalıştıklarını gözlemiştir.

Dilbilimci Chomsky'nin etkisi altında psikologlar, dil öğrenme ile ilgili psikolinguistik kuramı geliştirmişlerdir. (Dodd ve White, 1980) Bu kuram, insanların doğuştan dil öğrenme yeteneği ile doğduğunu "insanın dili konuşmak üzere doğumdan önce programlandığını" kabul eder. Böylece hangi çevrede, hangi koşullar altında olursa olsun, çevresinde konuşan olduğu sürece insan yavrusu konuşmayı öğrenir. Çocuk dil öğrenirken, sadece bir dizi kelimeyi değil, bu kelimeleri dizi haline getirilmesine olanak veren gramer kurallarını da öğrenir. İlk başlarda bu kurallar, her biri denenip, doğruluğu yada yanlışlığı saptanacak bir "hipotezdir". Çocuk deneye deneye başkalarıyla konuşmalarında bu kuralları uygulayarak bu hipotezleri gramer kuralları haline dönüştürür (Chomsky, 1968).

Psikolinguistik kuram, çocuğun biyolojik yapısına birinci derecede önem verir ve insanoğlunun "biyolojik dil programı" ile doğduğunu kabul eder. Çevre koşulları, çocuğun hangi dili, hangi sözcükleri kullanacağını belirler. Ancak dilin öğrenme sürecini bu koşullarla açıklama olanağı yoktur.

(Cevap E)

72. Bir hasta bakıcı, hastalara bir yandan "Sıranızı bekleyin içeride hasta var!" deyip bekleyenleri doktorla görüştürmemekte, diğer yandan da, fark ettirmeden tanıdıklarını öncelikle muayene ettirmeye çalışmaktadır.

Bu hasta bakıcının tanıdıklarına ayrıcalık göstermesi, Kohlberg'in ahlaki gelişim evrelerinden hangisinde olduğunu gösterir?

- A) İtaat ve ceza eğilimi
B) Saf çıkarıcı eğilim
C) İyi çocuk eğilimi
D) Toplumsal anlaşma
E) Evrensel ahlak ilkeleri

Kohlberg'in ahlak Gelişim Kuramına baktığımızda iyi çocuk eğiliminde tamamen ahlaki yargılarda başkalarının tutumlarının etkisinde kalır. Bu dönemde bireyin yaptıkları başkalarını mutlu etmek içindir. Kohlberg'in ahlak gelişimini diğer gelişim kuramlarından ayıran temel özelliklerden birisi davranışın sonucundan ziyade davranışın altında yatan nedene odaklanmış olmasıdır. Ancak davranışın altında yatan neden açıkça ifade edilmelidir. Yani soruyu cevaplayacak kişinin soru üzerinde kendisinin yorum yapmaya çalışması bireyi doğru cevaptan uzaklaştırır. Bu soruya baktığımızda bu soruya iyi çocuk eğilimi diyemeyiz.

Cevabın iyi çocuk eğilimi olabilmesi için hasta bakıcının tanıdıklarına iyi görünmek için bu davranışı yapması gerekir. İyi görünmek için de yapıyor olabilir ancak soruda tanıdıklarını mutlu etmek ya da onlara iyi görünmek için yaptığına dair herhangi bir ifade yer almamaktadır. Sadece onları muayene ettirmeye çalışıyor. Kendimiz soruya yorum ya da ifade katacak olursak ben de derim ki tanıdıklarımı muayene ettireyim ki onlar tanıdık bakarsın benim de onlara işim düşer onlar da benim işimi görür diye düşünebilir. İşte o zaman da sorunun cevabı saf çıkarıcı eğilim olur.

Ancak soru içerisinde yorum yapmadan soruda bulunan bir ifade vardır. **FARK ETTİRMEYEN**. Bu ifade bu davranışın bazı hallerde yapıldığını bazı hallerde yapılmadığını göstermektedir. İtaat ve ceza evresinde olan bir birey otoritenin bulunduğu ortamda davranışı göstermezken otoritenin olmadığı bir durumda davranışı göstermekten çekinmez (itaat ve cezanın en temel örneği olan öğretmen arkasını döndüğünde kopya çekme örneğinde olduğu gibi). Burada da davranışa engel olabilecek bireyler (diğer hastalar) var ve işte hasta bakıcının bu bireylere **FARK ETTİRMEYEN** tanıdıklarını muayene ettirmeye çalışması kesinlikle **İ-TAAT VE CEZA** evresine ilişkin bir davranıştır.

BU SORUNUN CEVABININ **İYİ ÇOCUK EĞİLİMİ OLMASININ** TEMEL NOKTASI: SORUDA HASTA BAKICININ BU DAVRANIŞI **TANIDIKLARINI MUTLU ETMEK YA DA ONLARA İYİ GÖRÜNMEK** İÇİN YAPTIĞINA İLİŞKİN BİR İFADE KESİNLİKLE YOKTUR.

(Cevap A)

(Not: ÖSYM yayınladığı cevap anahtarında bu sorunun cevabını C seçeneği olarak belirtmiştir. Ancak bu cevap tartışılmaktadır.)

YEDİKLİM YAYINCILIK

YEDİKLİM YAYINCILIK

YEDİKLİM YAYINCILIK